

תוכן העניינים

3 עילות גירושין _____

7 מאבקי סמכות _____

8 ביטול גט _____

9 מורד/ת _____

11 בטלות קידושין _____

דבר המערכת

ב-21.11.2006 ניתנה בביהמ"ש העליון החלטה בבג"ץ 2232/03 פלונית נ' בית הדין הרבני האזורי ואח'. במקרה זה קיבל בית המשפט העליון את פסיקתו של בית הדין הרבני הגדול - אותה פרסמנו בגיליון 5 של 'הדין והדיין' - לפיה ניתן להתיר באמצעות פסק דין נישואין אזרחיים של יהודים היכולים להתחתן כדת משה וישראל, ואין צורך במתן גט. בית המשפט העליון קובע כי דרכו של בית הדין בהתרת קשר הנישואין היא דרך יעילה שאין לה חלופה טובה יותר במערכת השיפוט האזרחית. יתרון נוסף של דרך זאת הוא בכך שהיא מבטיחה את יכולתם של בני הזוג להינשא כדת משה וישראל, אם ירצו בכך. יחד עם זאת, קובע בית המשפט העליון כי לא ניתן להתיר באופן מיידי את הקשר (דבר כמותו נעשה בבתי דין שונים) ללא בירור עילות הגירושין, האפשרות להשכיך שלום בית וכדומה. כמו כן, הוא קובע שבמקרה כזה לא תהיה לבית הדין הרבני סמכות לדון בהיבטים הממוניים של הגירושין. קביעה זו גם היא בעלת משמעות, במקרה זה משמעות מצמצמת, לגבי היקף סמכותם של בתי הדין הרבניים, והיא נסמכת על פרשנותו של בית המשפט לסעיף 3 בחוק שיפוט בתי דין רבניים.

צמצום משמעותי נוסף שבוצע לאחרונה בסמכותו של בית הדין לדון בענייני ממון היה, כזכור, בבג"ץ אמיר. בגיליון זה אנו מביאים פסק דין (מס' 6) ובו מתמודד בית הדין הרבני הגדול עם האיסור שהוטל עליו לדון כבורר. פסק הדין משמיע ביקורת חריפה על פסיקתו זו של בית המשפט העליון (וגם על פסיקה קודמת שלו, בבג"ץ סימה לוי), פסיקה בה הוא רואה פגיעה חמורה בציבור שומרי המצוות הנמנעים מלפנות בענייני הממון שלהם לבתי המשפט הכלליים. תוך כדי כך דן בית הדין בהיקף תחולתה של פסיקת בג"ץ אמיר ומבצע הבחנה בעלת עניין בין שני סוגי בוררות המתקיימים במסגרת פעילות בית הדין. גיליון זה מכיל פסקי דין במגוון תחומים נוספים. נשמח להמשיך ולקבל פסקי דין רלוונטיים כמו גם תגובות לגיליון ולמתפרסם בו.

קריאה מועילה,
ד"ר עמיחי רדזינר
עורך ראשי

הדין והדיין

פסקי דין רבניים בנושאי משפחה
The Law and Its Decisor
Rabbinical Court Decisions in Family Matters

גיליון מס' 14 אדר תשס"ז, פברואר 2007

מערכת הדין והדיין

יו"ר מערכת: ד"ר רות הלפרין-קדרי, עו"ד סוזן ווייס
עורך ראשי: ד"ר עמיחי רדזינר
עורכת: עו"ד בת-שבע שרמן
חברי המערכת: עו"ד רוברט ליכט-פטרן, עו"ד עדי שניט
עו"ד קרן ארקין-חן
מנהלת ומפיקה: עו"ד עטרה קניגסברג
רכזת מערכת והפצה: יפעת מלטר-חורש
עיצוב וביצוע גרפי: הסטודיו של מיכל

כתובת המערכת:

המרכז לקידום מעמד האשה ע"ש רות ועמנואל רקמן
הפקולטה למשפטים אוניברסיטת בר-אילן, רמת גן 52900
טל. 03-5318895, פקס. 03-7360499
E-mail: rackman.center@mail.biu.ac.il

סימני הבאת פסקי הדין:

פסק דין מלא:

תקציר:

פסק הדין בחלקו:

ראשי תיבות:

לכו"ע - לכולי עלמא	בזה"ז - בזמן הזה
לפי"ז - לפי זה	בע"כ - בעל כורחו/ה
עו"ס - עובדת סוציאלית	ג"פ - גט פיטורין
פו"ר - פריה ורביה	דמו"י - דת משה וישראל
פרש"י - פירוש רש"י	דר"ת - דרבינו תם
צ"ב - צאן ברזל	זמ"ז - זה מזו
שאל"כ - שאם לא כן	חדר"ג - חרם דרבינו גרשום
שכ"ו - שאר כסות ועונה	טו"ר - טוען/ת רבני/ת
שלו"ב - שלום בית	טו"מ - טענות ומענות
	כ"ש - כל שכך

אין במובא כאן משום תחליף ליעוץ משפטי

כל הזכויות שמורות
ISSN 1565-4176

עילות גירושין

1. קבלת ערעור על פס"ד של ביה"ד המיוחד לעגונות וקביעת חיוב בגט לאור מאיסות מבוררת ועילות נוספות; הטלת הרחקות דר"ת.

בית הדין הרבני הגדול:

הרב שלמה דיכובסקי – אב"ד, יו"ד
הרב עזרא בר שלום – דיין
הרב אברהם שרמן – דיין

נפסק:

פעם נוספת אני תמה על קיומו של ביה"ד המיוחד לעגונות. ב"ד זה, שנועד מטבע בריאתו לחלץ עגונות משביין, הפך להיות ב"ד ליצירת עגונות.

פסקי הדין במקרים רבים, נחתכים ברוב דעות: המיעוט (אב בית הדין) מחייב בגירושין ואף כופה לגט, ואילו הרוב פוסק שלום בית, או לכל היותר שעל בני הזוג להגיע להסכמה.

אציין, כי במסגרת הערעור, אנו מקבלים בדרך כלל את עמדת המיעוט ומחייבים בגט. כמו"כ אציין, שמדובר בתיקים קשים ביותר של עגונות, ובמערכת חיים לא נסבלת של שני בני הזוג.

כך הוא גם התיק שבפנינו. דעת המיעוט: "מחייבים את הבעל בג"פ ויש לכפותו על כך". דעת הרוב התפצלה לשנים: דעה אחת: "על האשה לחזור לשלום בית". דעה שנייה: "אין מקום לחייבה לחזור לשלום בית, ועל בני הזוג להגיע להסכמה".

על כך, ערעורה של האשה.

מדובר במקרה קשה ביותר. אשה שברחה מביתה מאימת בעלה והותירה את ילדיה מאחור. הבעל נתמך בידי אביה של האשה, שעושה הכל ע"מ למנוע מבתו לקבל גט – אולי, בגלל כבוד המשפחה. טרחנו רבות,

בעזרתם האדיבה של ב"כ בני הזוג, לשכנע את אבי האשה – למרבית הכאב והפלא – להסכים לגירושי בתו, אולם התנאים שהציב האב, היו בלתי אפשריים לאשה – בתו. הוא דרש לשלוח בחייה, גם אחרי הגירושין, ובראש ובראשונה שתפרד משכנתה, אצלה היא מתגוררת מאז עזבה את הבית. הפריחו לנו רמזים, כאילו מדובר בקשר מיני בין האשה לבין אותה שכנה, והאב הוצג כדואג לטובתה של בתו. יצויין, כי למרות הפרחת הרמזים האמורה מצד בא כוחו של הבעל, הרי בכתב התשובה לערעור של בא כוחו, אין כל התייחסות לכך. כל מה שנטען בבית הדין הוא, כי אותה שכנה מסיתה את המערערת לעזוב את הבית.

לאשה, סיפור שונה לחלוטין. היא מתלוננת על אלימות פיזית ומילולית קשה מצד בעלה ואביה, וכן על עבירות חמורות בנושאים שבין איש לאשתו מצד בעלה. הבעל הכחיש זאת לחלוטין, אולם לנו נראה שיש דברים בגו.

במהלך הדיון חקרנו את בני הזוג, והוברר לנו שדברי האשה אינם נטולים ואינם מצוצים מן האצבע. היתה אלימות קשה ויחס בוטה. הבעל נמנע מדבר עם אשתו במשך חדשים רצופים, והעויינות ביניהם רבה.

בנוסף, הבעל אינו רוצה בשלום בית, ולמרות שנים של פירוד נמנע מלתבוע או לפעול לכוון של שלום.

כבוד הראב"ד בביה"ד בת"א קבע כי "ההתנגדות לגירושין אינה מתוך רצון אמיתי לשלום בית. יותר נקמנות יש כאן, שלא לאפשר לאשה לשקם את חייה מחדש". קביעה זו מקובלת עלינו.

מאיס עלי באמתלא ברורה הנראית לעיני הדיינים + חוסר רצון של הבעל לשלום בית + נקמנות מצידו + חשש כבד לאלימות פיזית ומילולית - למרות הכחשותיו + חיי השפלה וצער + יחסי קירבה אסורים בכפיה בתקופת הנדות - כל אלו מהווים אינדיקציה ברורה לחיוב בגט, ולמעלה מכך.

יצויין, כי לאשה נאמנות על קירבה אסורה בתקופת הנדות, כשלא מדובר בקיום יחסים מלאים.

לסיכום: יש לחייב את הבעל בגט. והיה, אם לא יתן גט תוך 30 יום, מכל סיבה שהיא נדון בהטלת צוי הגבלה, לפי האמור בחוק. נוסף, כי הלכתית, ניתן לחלק את דירת המגורים לאלתר, גם ללא גט. כידוע, לאמור בשו"ת "חוט המשולש" (לר"ח מוולוז'ין זצ"ל), נקבע להלכה ולמעשה, להפעיל "דינא דמתיבתא", במורדת מסוג מאיס עלי.

הערעור מתקבל.

שלמה דיכובסקי

לאור הנימוקים המצורפים, אנו פוסקים: א. על הבעל לתת גט לאשתו, ללא דיחוי וללא כל תנאי במועד הראשון שיקבע על ידי בית הדין לגיטין.

ב. באם לא יתן הבעל את הגט במועד הראשון שיקבע לכך, אזי תופעל נגדו הרחקה דרבינו תם.

ג. משמעות הרחקה זו היא כי על כל בן ישראל להמנע מלסייע לו, או לנהל עמו משא ומתן מכל סוג שהוא, וכן להמנע מלצרפו למנין, ולדברים שבקדושה. בית דיננו יכין נוסח מפורט של הרחקה, שיועבר לכבוד קדושת האדמו"ר מגור שליט"א.

ד. באם לא יועילו צעדים אלו, נשקול הפעלת צוי הגבלה נגדו כאמור בחוק בתי דין רבניים (קיום פסקי דין של גירושין) סעיפים 2 ו-3.

ה. יתן פס"ד לחלוקת הדירה, גם בטרם הגט, מכוח "דינא דמתיבתא", לפי הפרוצדורה המקובלת.

תיק מס': 022609234-21-1-1
ניתן ביום ז' אב תשס"ב (16.7.02)
הופיעו: טו"ר וסרמן יוסף (לאשה)
הרב מירון שמחה (לבעל)

פס"ד זה רלוונטי גם למדור מורד/ת

3. חיוב בעל בגט בשל העובדה שאשתו מאסה בו עקב התנהגותו הקשה כלפיה ועקב כך שאינו מפרנס.

בית הדין הרבני האזורי ירושלים:

הרב ח.י. רבינוביץ - אב"ד
הרב ציון אלגרבלי - דיין
הרב יעקב אליעזרוב - דיין

נפסק:

בפנינו תביעת האשה לחייב את בעלה בגט פטורין, בני הזוג נשואים זל"ז ולהם 5 ילדים קטנים, לאשה טענות קשות כלפי הבעל כולל טענות על אלימות קשה. טענות על מכות רצח והתעללות באשה ובילדים. כמו כן האשה התלוננה על אלימות מינית ונסיונות לאונס כמו כן הבעל ניסה להתקרב אליה בזמן נידות, כמו כן בזמן שהאשה היתה מתווכחת איתו היה סותם לה את הפה במגבת. בנוסף לכך לאשה טענות מאיסות גמורה בבעלה שהיא נגעלת ממנו וכשהיה מקיים עימה יחסים היתה מכסה פניה בכרית כדי שלא לראותו ומתחננת שיעזבנה כי היא נגעלת ממנו והוא שכב איתה נגד רצונה. לעומת זאת הבעל מכחיש חלק מהדברים והופך דבריו מיום ליום יש לציין כי הבעל עצמו פתח תיק גירושין ובפרוטוקול מתאריך ל' ניסן תשס"ד הבעל אומר לביה"ד כי ברור שאי אפשר לחיות עם האשה וגם אם האשה תבקש שלום בית אני לא אחזור אליה ואכן בתאריך ה"ל בני הזוג הגיעו להסכם גירושין ואף קיבלו בקנין על כך. בנוסף על כך הבעל טוען שיש לו ספק שהאשה אסורה עליו מכיוון שהיה לה קשר עם גבר אחר, לעומת זאת לאשה טענות כי לבעל היה קשר עם נשים אחרות והיא מנתה שמות נשים שהבעל התעסק עמם ואף התעסק עם קטינות. למעשה הבעל מידי יום חוזר בו ומשנה את עמדתו כאשר גם בבית דינו הגיע להסכם עקרוני לגירושין והאשה נכנעה לתכתיביו של הבעל. אך לאחר מכן הבעל משנה את עורו ומבקש כביכול שלו"ב, לאשה טענות נוספות כי הבעל אינו מפרנס את ילדיו, אינו עובד, הבעל מודה שאינו עובד ואינו מעוניין לעבוד רק אם יהיה שלום הוא ילך לעבוד, לדברי האשה הבעל מעורער בנפשו הוא נכנס לשירותים ונרדם שם וישן שם שעות רבות.

באופן כה עקיף, טען הבעל, קל וחומר שהוא הדין במי שממיתה אותם באופן ישיר יותר. ביה"ד דוחה טענה זו. הרי הרמ"א שם הוסיף שאף אשה שאינה מקיימת את נדריה, לא איבדה כתובתה אם היא מביאה עדים שגם בעלה אינו שומר על נדריו. נושאי הכלים מסבירים שם שבמקרה זה, הרי הבעל עצמו מראה שאינו מקפיד על עונש מיתת בניו. במקרה דנן הרי הבעל מודה שאינו שומר מצוות, ואם כן הוא עובר עבירות שיש עליהן עונש מיתת הבנים. אם כך, אין הוא יכול לטעון כנגד אשתו בשל הפלתה, ואין לקבל את עילת 'עוברת על דת משה'. את שאר העילות אין לקבל משום שהאשה מכחישה אותן והבעל לא הוכיחן. ועוד, הרי העילות התקיימו כבר לפני שנים רבות ובכל זאת המשיכו בני הזוג יחד. על הבעל היה לפתוח תיק גירושין כבר ברגע התגלות העילות, אילו רצה להתגרש בעטיין. אמנם המבי"ט (ח"ב ככו) כתב שבעל שראה בעצמו וללא עדים שאשתו עוברת על דת יכול לגרשה בעל כרחו ואין להתחשב בחדר"ג, אולם אחרונים רבים דחו את דבריו. ואכן, בפד"ר ד, עמ' 362 קבע ביה"ד הגדול שלא ניתן לדרוש גירושין בשל עילת 'עוברת על דת יהודית' שהתקיימה בעבר – ואפילו היו עליה עדים – ולאחריה המשיך הבעל לחיות עם האשה. רק אם יוכיח בעדים שחזרה על התנהגותה הרעה תתקבל טענתו. עם זאת, אין להתעלם מן העובדה שהאשה חתמה על הסכם גירושין. אמנם ההסכם לא אושר וזכותה של האשה לחזור בה מחתימתה, אבל זה מוכיח שהיא כבר הגיעה למסקנה שאין מקום לשלו"ב. יתר על כן, בני הזוג חיים בנפרד תקופה ארוכה אולם האשה לא תבעה בה שלו"ב. על כן מומלץ שתגיע בהקדם להסדר עם בעלה ותפנים את חוסר הסיכוי לשקם את הקשר. לאור זאת פוסק ביה"ד:

א. יש לדחות את תביעת הבעל לחיוב אשתו בגט. עם זאת, ביה"ד ממליץ לבני הזוג להגיע בהקדם להסכם גירושין.

ב. אם לא תוגש לביה"ד הסכמת בני הזוג להתגרש, יסגור ביה"ד את התיק בעוד מספר חודשים.

תיק מס': 055363378-21-1
ניתן ביום כ"ג אב תשס"ו (17.8.06)
הופיעו: עו"ד שרון ליכט-פטרן (לאשה)
עו"ד חנה איזק (לגבר)

2. האם הפלה מלאכותית עולה לכדי עילת 'עוברת על דת משה' במקרה של בני זוג שאינם שומרי תורה ומצוות? האם יכול הבעל לדרוש גירושין על פי עילות המתקיימות כבר זמן רב?

בית הדין הרבני האזורי נתניה:

הרב יעקב זמיר - אב"ד
הרב שלמה שפירא - דיין
הרב אברהם שינדלר - דיין

העובדות:

בני הזוג נשאו בשנת 1980 ולהם שלושה ילדים. הבעל הגיש תביעת גירושין וכרך בה חלוקת רכוש וחיוב מזונות לאשה ולילדים. הבעל טען כי עזב את הבית משום שלא יכול היה יותר לחיות עם אשתו שאיתה רב והתווכח רבות. אשתו דחתה את טענותיו. הבעל נדרש להביא עילות נוספות להצדקת הגירושין. בדיון נוסף הוא העלה מספר האשמות כלפי אשתו, ובהן הטרדתו, התנהגות פרובוקטיבית, אלימות ועשיית הפלה בניגוד לרצונו. כמו כן, הוכיח שהאשה חתמה על הסכם גירושין. האשה טענה כי נכפתה באיומים לחתום על ההסכם ועובדה היא שלא הגיעה לבית המשפט כדי לאשרו. היא גם הוסיפה כי בעלה מנהל קשר עם אשה אחרת וכי הוא נהג כלפיה באלימות קשה. כמו כן, לא הכחישה כי רצתה לבצע את ההפלה. בני הזוג לא הוכיחו את טענותיהם.

נפסק:

העילות שהעלה הבעל לחייב את אשתו בגט הן: עוברת על דת משה; עוברת על דת יהודית; בני הזוג חיים בפירוד ממושך, אין סיכוי לשלו"ב וגם האשה חפצה בגירושין; האשה פוגעת בפרנסת הבעל והתנהגה בחוסר תום לב במהלך המשפט; טענת 'מאיס עלי'. האשה הכחישה את כל טענות הבעל.

ביה"ד אינו דן בכל טענות הבעל ומתרכז בעילת 'עוברת על דת משה' שהועלתה בגין ההפלה. טענתו של הבעל היתה כזו: לפי ההלכה (אהע"ז קטו ג) 'עוברת על דת משה' היא מי שנודרת ואינה מקיימת את נדרה, היוצאת בלא כתובה. הגמרא הסבירה עניין זה בכך שמי שנודר לשווא – בניו מתים. אם כך הוא בגורמת מוות לילדיה

לאחר העיון נראה לביה"ד כי אכן לאשה יש מאיסות גמורה מהבעל. כאשר התנהגותה היא קשה כלפי האשה, ואינו מפרנס, ונראה לביה"ד שגם הבעל אינו רוצה באשתו כאשר יש לו טענות שיתכן והאשה אסורה עליו, והוא עצמו פתח תיק גירושין והגיעו מספר פעמים איתו להסכמי גירושין ומיד לאחר מכן הוא מבקש שלו"ב, לביה"ד נראה שכל התנהגותו בביה"ד מראה שכוונתו העיקרית היא נקמות וכן כוונה לטרטר את האשה ולצערנה בפרט שלאשה יש טענות קשות כלפיו. לאור זאת מדברי ביה"ד פוסקים עקרונית שיש לחייב את הבעל בגט ועליו לפטור את אשתו בגט לאלתר, ולפי עקרונות ההסכם שגובש בביה"ד בהסכמה ולא להמשיך לעגן את האשה מתוך נקמות.

ביה"ד סבור שיש גם מקום לכפיית גט, אך מכיוון שאין לביה"ד די הוכחות מוצקות לטענות הנ"ל ועקב חומרת הדבר אין ביה"ד פוסק כפיה במאסר, אך ביה"ד פוסק חיוב גט ועליו לפטור את האשה בגט לאלתר כאמור.

תיק מס' 2-21-033940545

ניתן ביום ד' ניסן תשס"ה (13.4.05)
הופיעו: טו"ר ורדית רוזנבלום מ"ד לאשה"
(לאשה)

פס"ד זה רלוונטי גם למדור מורד/ת

4. האם חוסר יכולת לקיים יחסים, אלא באמצעות תרופה, הינו עלילה לגירושין?

בית הדין הרבני האזורי ירושלים:

הרב עזרא בצרי - אב"ד

הרב בנימין לוי - דיין

הרב מסעוד אלחדד - דיין

העובדות:

לאחר כ- 10 שנות נישואין, תבעה האשה גירושין ובני הזוג מנהלים הליכי גירושין 13 שנה, במהלכן עשו בני הזוג נסיונות רבים לשלום בית.

האשה דורשת לחייב הבעל בגט בעילות הבאות: מחלת נפש - המתבטאת בהתפרצויות זעם קשות, עצבנות ואלימות פיזית ומילולית קשה. האשה המציאה מסמכים המצביעים על אישפוזים שונים במחלקות פסיכיאטריות, וכן כי לבעל קצבת נכות 100% מביטוח לאומי, בשל מצבו הנפשי; אלימות - אלימות פיזית

קשה, וכן טוענת כי נהג לכנותה בכינויי גנאי גם בפני הילדים והשכנים ואף איים עליה שהוא ואחים שלו ירצחו אותה; חוסר יכולת הבעל לקיים יחסי אישות - האשה טענה כי אין לבעל גבורת אנשים; מאיסות - לאור הטענות הנ"ל, טוענת האשה כי הבעל שנוא לה ואינה יכולה להסתכל עליו ושאין לחייבה לעשות נסיונות לשלום בית. על כן מבקשת האשה לחייב הבעל בגט. הבעל הודה כי הוא סובל ממחלת נפש אך הוא מטופל בהצלחה בתרופות ולא חלה כל הרעה במצבו. הבעל הכחיש כל התנהגות אלימה פיזית כלפי אשתו וילדיו, הודה כי ניבל את הפה כלפי אשתו, אך הביע חרטה וקיבל על עצמו להנמק מכך בעתיד. לענין טענת גבורת אנשים - הביא מסמך רפואי של רופא אורולוג מומחה המציין כי הבעל מוכר לו, סובל מהפרעה בתיפקוד המיני וטופל בהצלחה בכדורי ויאגרה. כמו כן, לטענת הבעל היו בין בני הזוג יחסי אישות בשנים האחרונות. הבעל גם תוהה מדוע האשה לא טענה טענה זו בעבר, אם היא כל כך משמעותית עבורה. לטענתו, האשה מואסת בו, אבל לא בטענה מבוררת. על כן מבקש הבעל לחייב את האשה לשוב אליו לשלום בית ולחייב בני הזוג ביעוץ נישואין מקצועי. לחלופין על בית הדין להפנות את בני הזוג ליועץ אשר יקבע מי אשם בהפרת שלום הבית. אם יקבע כי הבעל אשם - יחוייב בגט ואם יקבע כי האשה אשמה - תחוייב בשלום בית. לטענת הבעל בדבר הויאגרה משיבה האשה כי אין כל אפשרות לבדוק זאת באופן מעשי שכן היא מסרבת בכל תוקף לחזור לחיות עם בעלה עקב מאיסתה בו בטענה מבוררת, כפי שפירטה.

נפסק:

דעת מיעוט א':

בענין טענת העדר כח גברא - הרי שויאגרה אינה מרפאת במובן זה שאינה מחזירה אותו למצב רגיל. עליו לקחת תרופה בכדי לבעול, ודבר זה אינו נורמלי ואינו נחשב ריפוי לדעת הפוסקים. דברי רופא הבעל מחזקים את טענת האשה, ויש לכוף הבעל מיד לתת גט, ואם יסרב - להכניסו למאסר. כמו כן יש לצרף את כל שאר טענותיה של האשה, ובמקרה זה לכל דעות הפוסקים יש לכופו. ומוסיף כי מעל לצורך ישנה גם העובדה שלבעל הפרעה נפשית שהוא מודה בה, וכן הבעל נקט באלימות ומטעמים אלו בלבד יש לכופו.

דעת מיעוט ב':

בענין טענת העדר כח גברא - אי אפשר

לחייבו לגרש:

א. אין זו הסיבה העיקרית המפריעה לאשה - בעיה זו רק נוצרה בשנתיים האחרונות והיא מנהלת הליכי גירושין כבר זמן רב לפני-כן.

ב. האשה טוענת כי גם אם יתרפא האשה אינה מוכנה לחיות עמו חיי אישות, שכן הוא מאוס עליה. היא איננה מאפשרת לנו לבדוק אם הבעיה נפתרה, וממילא סירובה לחיי אישות אינו מאפשר לנו לחייב את הבעל.

ג. ע"פ עדות הרופא נראה שמדובר בעיה נפוצה כיום, לכן אין לראות בכך דבר משונה או שאינו רגיל. לטענת ב"כ הבעל מחקרים רפואיים מראים כי גברים הנוטלים את התרופה הם בעלי גבורת אנשים ליותר זמן. וכיום שיש תקנה לחיי אישות ודאי שכל הפוסקים יודו שאין לחייב את הבעל לגרש את אשתו. לכן כשהבעל טוען שהבריאה בתחום זה ואפשר לקיים יחסי אישות רגילים והאשה היא שמסרבת להשמע לו, ודאי שבמקרה זה אין לחייבו בגט, כמו שמובא בפד"ר ג' עמ' 71. ובשו"ת היכל יצחק (אבהע"ז ח"א סי' ד') נידונה שאלה דומה ונקבע כי טענת העדר כח גברא במקום שאינה נשענת על טענת "חוטרא לידה ומרא לקבורה" - רצונה של האשה שיהיה מי שיסעד אותה לעת זיקנה - נדחית כאשר הוא יכול לקיים יחסים על ידי זריקות ורפואות, שהרי שהוא ממלא את חיובו זה כלפיה. ולדעת הש"ך אסור לכפות על טענת חסר כח גברא, אלא אם היא נסמכת על טענת חוטרא ומרא. כפיה ללא קיומה של טענה זו מביאה לחשש גט מעושה. ועוד, לטענת הבעל הם קיימו יחסים בשנים האחרונות אחרי לקיחת ויאגרה. לכן מצד טענת חיי אישות אין מקום לחייבו וק"ו שלא לכופו. דבר זה נסמך גם על המהרשד"ם (אבהע"ז סי' קג) שכתב שגם אם ידוע שאין לבעל גבורת אנשים אין לכופו לגרש לאלתר אלא לחכות עד שיראו שתוחלת ממושכת אין לה תקנה, וטוב לה שתמתין ב' או ג' שנים. והיום ישנה תקנה.

לענין הטענות האחרות שהעלתה האשה: בצירוף דברים אלו נראה כי הבעל אכן מאוס עליה בטענה מבוררת הנראת לביה"ד, ובמקרה כזה אין לחייב האשה לחזור לשלו"ב ואי אפשר להכריז עליה כמורדת, אבל מצד שני לא ניתן לחייב הבעל או לכופו לגרש אלא רק לבקש ממנו.

מנגד, האשה תבעה גירושין לפני 13 שנה ועשתה נסיונות רבים לשלו"ב, ואי-אפשר

לחייבה לנסיון נוסף. ומציע הרב: "והאמת אם תסכים בלית ברירה להצעת הבעל אולי זה יהיה לטובתה שאם לא יעמוד בדיבורו יתן גט ואם לאו ביה"ד יחייבו בכך". מכל מקום נדחית תביעתו של הבעל לחייב האשה לשוב לשלום בית ואפילו לנסיון.

מכיוון שעל פי דברי הבעל הם פרודים מחיי אישות ששה חודשים, הרי שאם יעברו בשה"כ 18 חודשים של חיים בפירוד, ניתן יהיה לחייב הבעל בגט, ועל פי הגר"ח פלאג'י אף לכפותו. במקרה כמו שלנו, בהם עשתה האשה מספר נסיונות לשלו"ב והבעל לא עמד בהתחייבותו, יודו גם החולקים על הגר"ח פלאג'י שיש לחייב בגט.

מאידך גיסא, היום כאשר הבעל מוכן לתקן עצמו ומתחרט על כל מעשיו - לא ניתן לחייבו בגט, האשה אינה חייבת אמנם להאמין לו ומשום כך אין היא מחוייבת בשלום בית.

"אשר על כן לדעתי במקרה שלנו ישארו בפירוד בערך י"ב חודש מהיום ויחליטו ביניהם במשך תקופה זו אם לקרב או לרחק". במידה ובני הזוג יתפייסו או יגיעו להסכם גירושין מה טוב, אם לא יסכימו - יחויב הבעל בגט.

דעת מיעוט ג':

בעניין טענת העדר כח גברא - כיוון שיש לזה טיפול, ויש לו אפשרות לקיים מצות עונה, אין לראות בכך מום מן המומים בהם חייב לתת גט.

בנוגע לשאר טענותיה של האשה: אין בהם מקום לחייב הבעל בגט, מה גם שחזרו מספר פעמים לשלום בית. מ"מ יש כאן טענת מאיס עלי באמתלא מבוררת ומצוה על הבעל לגרש.

תיק מס' 3-21-056630247

ניתן ביום כ"ח אדר תשס"ד (21.3.04)
הופיעו: טו"ר רעות גיאת מ"ד לאשה" (לאשה)
עו"ד שטרסברג (לבעל)

פס"ד זה רלוונטי גם למדור מורד/ת

5. חיוב בעל במתן גט לאור מאיסות ברורה של האשה ומאחר והבעל כפה על האשה חיי אישות וחריגים והתנהג כלפיה בתוקפנות ובכך גרם לה ללחץ נפשי כבד.

בית הדין הרבני הגדול:

הרב שלמה דיכובסקי - דיין, יו"ר

הרב אברהם שרמן - דיין

הרב חגי איזיר - דיין

נפסק:

לפנינו זוג החי בנפרד כ-8 שנים. האשה עזבה את הבית, ועיקר טענותיה הן: א. אלימות פיזית ונפשית. ב. חיי אישות בדרכים מגונות ומקולקלות.

לעניין טענת האלימות משיב הבעל שהוא השתמש באלימות להגנה בלבד. לעניין חיי האישות החריגים הוא טוען שזה היה בהסכמתה ולאחר שקבלו היתר מרב.

עיינתי בחומר שלפנינו ובתיקי ביה"ד האזורי כולם. מתוך החומר הרב עולה לאור הפירוד הממושך ולאור הדברים ששמענו וראינו ברור שהאשה מואסת בו ויש אמתלא מבוררת לדבריה. גם אם נתנה בשעתו הסכמה להתנהגות הקלוקלת מ"מ היתה זו הסכמה שבהכנעה ומתוך תמימות שאם רב התיר הרי זו מצוה שלא לסרב לבעל.

למרות שבתחילת הנישואין הייתה גם התנהגות באסור מצד האשה אבל דבר זה היה בתקופה קצרה. לעומת זאת התנהגות הבעל החריגה נמשכת תקופה ארוכה וכאשר האשה התעשתה ורצתה לחזור לחיים עפ"י דרך התורה נוצר לה מיאוס וגועל כלפי מי שדרדר אותה לחיי תאוה ויצרים.

גם אם יש הודאה מהאשה שלא בא עליה באונס מ"מ כל אורח החיים הזה בא ביוזמתו ובמעגל של דחף בלתי פוסק וגם אם הרב התיר דברים בזויים לפעמים מ"מ הרי היה מי שיזם והלך לשאול ודחף בכיון - וזה היה הבעל. האשה הרגישה כמותקפת ומאולצת לחיים בלתי מוסריים ובלתי ערכיים וגם אם לא התנגדה בפועל מ"מ כל המעשים הללו כולל ביאה מאחור והסתכלות בפנס היו מעשים של ביזוי, פגיעה ולחץ נפשי כבד.

קשה אמנם לכפות על הבעל בשם דברים שעליהם נזכר בגמרא וברמב"ם שהבעל

רשאי לעשותם אולם כמו שאמרו שני בני הזוג יש הבדל בין התנהגות חד פעמית שבזה אולי דברה הגמרא וכן על הבעל לחוש היטב את מידת הרגישות הפגיעה שהדבר גורם לאשה.

במקרה דנן שיש לפנינו מאיסות ברורה עם אמתלאות מבוררות וגם לחץ נפשי כבד שנלחצה האשה בחיי האישות ע"י בעלה וגם התנהגות תוקפנית גם אם לא אלימות, נראה שיש לקבל את הערעור בחלקו ולחייב את הבעל לגרש את אשתו ומיד. באם הבעל מוכן לגרש ויש לו תנאים סבירים ידון בזה ביה"ד האזורי.

כמו כן באם יסרב הבעל לתת גט עשוי ביה"ד לדון בדרכי אכיפה לכל סוגיהם כולל מאסר.

(-) חגי איזיר

מצטרף.

(-) שלמה דיכובסקי

מצטרף למסקנת עמיתי הרה"ג לחייב הבעל בגט. ובמידה שיסרב לבצע הגט ידון ביה"ד בדרכי אכיפת פסה"ד פרט למאסר.

(-) אברהם שרמן

לאור הנ"ל פוסקים:

א. מחייבים הבעל בגט.

ב. אם הבעל יסרב למתן גט, עשוי ביה"ד לדון בדרכי אכיפה, כולל מאסר. סעיף זה ניתן ברוב דעות.

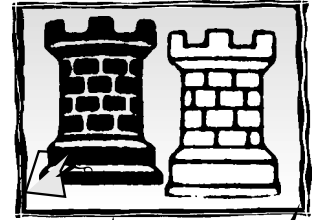
תיק מס' 3-21-023712268

ניתן ביום ט' סיון תשס"ו (5.6.06)

הופיעו: טו"ר ורדית רחובלום מ"ד לאשה" (לאשה)
טו"ר משה מיטלמן (לבעל)

פסק דין זה רלוונטי גם למדור מורד/ת

למדור עילות גירושין ראו גם פסק דין מס' 8.

מאבקי סמכות

6. סמכותו של בית הדין - לאחר בג"ץ אמיר - לדון כבורר במחלוקות כספיות של בני הזוג לאחר גירושים; סמכותו של בית הדין הגדול לשמש כערכאת ערעור על קביעתו של בורר; הבחנה בין בורר שמונה על ידי בני הזוג לבורר שמונה על ידי ביה"ד.

בית הדין הרבני הגדול:

הרב שלמה דיכובסקי - דיין, יו"ר
הרב שלמה בן שמעון - דיין
הרב עזרא בר שלום - דיין

העובדות:

בהסכם גירושין שאושר בביה"ד הרבני האזורי בירושלים בשנת תשנ"ז נקבע כי תביעותיה של האשה הנוגעות לכספים יוכרעו ע"י בורר ושפסיקתו תקבל תוקף של פס"ד ע"י ביה"ד. בני הזוג לא הגיעו להסכמה על זהותו של הבורר ועל כן הוא מונה ע"י ביה"ד, כפי שנקבע בהסכם הגירושין. הבורר חייב בפסק דין ראשון את הבעל לשלם לאשה סכום מסוים, אולם מאוחר יותר קבע כי יש להקטין את הסכום משום שהתברר לו שהאשה כבר קבלה חלק מן הכספים שתבעה. ביה"ד האזורי אישר את קביעתו המאוחרת של הבורר וציין שאינו יכול להתערב בגוף פסיקתו.

האשה הגישה ערעור לביה"ד הגדול. לטענתה, הבורר היה מעין 'זרוע ארוכה' של בית הדין ועל כן מדובר בפסק דין שניתן לערער עליו. הערעור נסוב על הודאת ביה"ד שלא בדק את פסיקת הבורר לגופה, והאשה מערערת על הסכום הנמוך שנפסק לה. הבעל טוען מנגד שמדובר בהסכם בוררות, וממילא הסמכות לביטולו נתונה על פי חוק לבית המשפט בלבד.

נפסק:

בראשית דבריו מתייחס ביה"ד לקביעת

ביהמ"ש בבג"ץ אמיר (8638/03) שקבע כי אין לביה"ד סמכות לעסוק בבוררות. ביה"ד מדגיש שפסיקה זו אינה נוגעת למקרה הנדון משום שפסיקת בג"ץ השאירה בצריך עיון את פסקי הדין מכח בוררות שניתנו בעבר, "ולדעתנו גם פסקי דין שתלויים ועומדים בביה"ד הגדול הוצאו מן הכלל ולא נגזרו לכליה". אם יתקבל הערעור הרי שממילא פסק הבוררות יבוטל, ואם יידחה הרי שלמעשה יאושר פסק דין שניתן זמן רב לפני פסיקת בג"ץ. ביה"ד מבקר באופן כללי את פסיקת בג"ץ המהווה לדעתו פגיעה בסטטוס-קוו. מאז מתן תורה מתפקדים בתי הדין כסמכויות העוסקות בדיני ממונות. סמכות זו לא ניתנה להם על ידי החוק הישראלי, וממילא אין הוא יכול לקחת אותה. לאורך שנות המדינה דנו בתי הדין בענייני ממון תוך שימוש בשטרי בוררות, אולם השימוש הזה נועד רק כדי שפסקי הדין יוכלו להיות מוצאים לפועל על ידי רשויות המדינה. מניעת בית הדין מדיון בעניינים אלה מהווה פגיעה קשה בעיקר באזרחים שומרי מצוות אשר פונים לבתי הדין מסיבות הלכתיות, אולם לא רק בהם.

ביה"ד מנתח את סעי' 15(ד)(4) לחוק יסוד השפיטה, וקובע שגם על פי החוק בג"ץ איננו יכול לתת הוראה כללית לבתי הדין שלא לדון בתחום מסוים. בג"ץ יכול לתת רק הוראה הנוגעת לתיק שבעטיו הוגשה העתירה והוראה זו אינה מהווה תקדים הכובל את בתי הדין. דא עקא, שרשויות אחרות כן כפופות לתקדים ולכן הן יימנעו מלבצע את פסק הדין של ביה"ד. לדעת ביה"ד על בג"ץ היה להימנע מלדון בפרשת אמיר משום שהעתירה לא הוגשה "בהזדמנות הראשונה".

בג"ץ קבע שאין לבית הדין רשות לדון כבורר, אולם הוא לא קבע כי אם בדיעבד נעשתה בוררות על ידו הרי שהיא בטלה. אף אחת מהעילות לביטול פסק בוררות המופיעות בחוק הבוררות אינה חלה במקרה כזה. לכל היותר ניתן להעמיד לדין דיין שעסק בבוררות על כך שעבר עבירה מנהלית של עיסוק בעיסוקים צדדיים בזמן עבודתו, אולם פסק דינו לא יבוטל. פגיעה קשה עוד יותר בסמכויות ביה"ד היא הקביעה בבג"ץ סימה לוי (6109/93) השוללת מביה"ד את הסמכות לדון בהפרת הסכם גירושין לאחר סידור הגט גם במקרה בו בני הזוג הסכימו במפורש שביה"ד ידון בעניינים. קביעה זו עלולה לעורר בעיה הלכתית בנוגע לכשרות הגט. אמנם ביה"ד עושה כל מאמץ להפריד בין שאלת הגט

לשאלות האחרות, אבל במקרים רבים הדברים כרוכים זה בזה ולא ניתן לפצל את הדיון. מכל מקום, במקרה דנן לא מדובר על הפרת הסכם גירושין אלא בחלק מן ההסדר הרכושי המופיע בהסכם, שלגביו הסכימו בני הזוג שתינתן הכרעה על ידי בורר שפסיקתו תובא לאישור ביה"ד. "מדובר אפוא בפסיקה מושהית של ביה"ד שניתנה בהסכמת בני הזוג, רק לאחר הגט ולאחר סיום הליכי הבוררות".

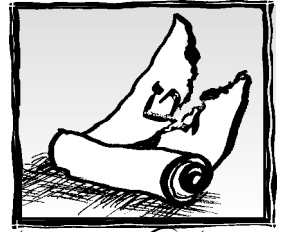
השאלה העומדת לדין במקרה זה היא האם הבורר פעל מכח חוק הבוררות ופסיקתו כפופה לאישור בית המשפט או שפעל כ'זרוע' של ביה"ד שממילא אין פסיקתו כפופה לאישור כזה.

דעתו העקרונית של ביה"ד היא שבי"ד רבני לא יכניס עצמו מרצונו לבוררות על פי חוק אשר תכפיף אותו לביהמ"ש. אישור הסכם גירושין, גם אם הוא אישור מושהה, הוא בסמכותו של ביה"ד. על כן ראוי לפרש בכל מקום בו יש סמכות חוקית לביה"ד, כי העברת תיק לבוררות נועדה רק כדי להקל על עבודתו של ביה"ד ולמעשה אכן יש כאן שימוש במעין 'זרוע ארוכה' שמשמעה הוא שהסמכות נשאת בביה"ד כפי שהייתה. 'בוררות' כזו אינה בוררות שהחוק עוסק בה וממילא סמכותו של ביה"ד לא הועברה לערכאה אחרת. אם תיק זה היה תלוי בכך בלבד הרי שהיה עלינו לקבל את הערעור, אלא שכאן קיים מצב שונה.

כאן לא ביה"ד ביקש למנות בורר, אלא בני הזוג. אמנם ביה"ד מינה את הבורר אולם הוא עשה זאת משום שבני הזוג לא הצליחו להסכים על זהותו והעבירו את הבחירה לביה"ד. במקרה זה א"א לראות את הבורר כ'זרוע הארוכה' של ביה"ד והוא באמת פועל על פי חוק הבוררות. יתר על כן, בהסכם ישנו סעיף מפורש בו בני הזוג מגדירים אותו כהסכם בוררות. הסכמת בני הזוג לפיה פסק הבורר יקבל תוקף של פס"ד בביה"ד אינה משנה את העובדה כי מדובר בבוררות על פי חוק. אישורו של ביה"ד הוא פורמאלי בלבד והוא אינו יכול להתערב בשיקולי הבורר. ואכן, ביה"ד לא ראה לעצמו יכולת להתערב בשיקוליו. "אישורו של ביה"ד אינו יכול להביא לביצוע פסק הבוררות, אלא בדרך הנהוגה בכל פסק בוררות, באמצעות ביה"מ בלבד. על כן אין מנוס מדחיית הערעור".

תיק מס' 5305-24-1

ניתן ביום ט"ז אייר תשס"ו (14.5.06)

ביטול ט

7. ביה"ד קובע כי יש לעכב את נישואיה של אשה ולרשום אותה ברשימת מעוכבי נישואין, משום שאינה מקיימת את הסכם הגירושין בעניין הסדרי הראייה של הגרוש שלה עם בתם הקטנה ומפרה את צווי ביה"ד בנוגע לכך.

בית הדין הרבני האזורי תל-אביב:

הרב אברהם שיינפלד - אב"ד

הרב אברהם ריגור - דיין

הרב דב דומב - דיין

העובדות:

התובע והנתבעת הינם גרושים ולהם בת קטינה בת כשלוש וחצי. בני הזוג חתמו על הסכם גירושין שעל בסיסו ניתן הגט. על-פי ההסכם, הבת נותרה במשמורת הנתבעת ולתובע נקבעו הסדרי ראייה עם הקטינה. הנתבעת מערימה קשיים על התובע להיפגש עם בתם.

נפסק:

"בני הזוג גרושים ולהם בת קטינה בגיל שלוש ותשעה חודשים. הואיל והאם הערימה קשיים רבים על הסדרי הראייה של האב עם הבת, נאלץ ביה"ד לקבוע את הסדרי הראייה בדרך של צווים, אלא שהאם לא כיבדה את הצווים והפסיקה מדי פעם את הפגישות של האב עם הבת באופן חד צדדי על דעת עצמה. ביה"ד התרה בה כמה פעמים אך גם זה ללא הועיל."
האב נבדק ביסודיות ע"י שתי פסיכולוגיות קליניות בכירות. על פי תוצאות המבדקים... אין כל עדות לבעייתיות כל שהיא ביחסו על בתו..."

"האם לא הצליחה להסביר מדוע נפסק הקשר עם של הבת עם האב. אך היא שוללת את קיומו בחיי הבת." "המסקנה העולה מחווה"ד היא שהילדה נתונה להסתה חמורה נגד האב מצד האם

בגיבוי של בני משפחה. "אין לנו אלא להסיק כי התנגדותה של הילדה הינה בבירור השתקפות סרבנותה של האם לקשר ותפיסתה את הילדה כרכושה הבלעדי".

התנהגות האם פוגעת נפשית בילדה. הנה כאשר אשה מפרה את הסכם הגירושין שעל בסיסו ניתן הגט, יש שאלות הלכתיות כבדות משקל על כשרותו של הגט. ענין זה מבואר בהרחבה במאמרו המצויין של הרה"ג אוריאל לביא שליט"א אב"ד צפת "האם יש חשש בכשרות הגט כשהבעל הוטעה בהסכם הגירושין (נדפס בקובץ שורת הדין חלק ב' עמ' קמ"ו-ק"ץ). שם גם מבואר, שלדעת הפוסקים שהפרת ההסכם פוסלת את הגט, לא מועיל בטול המודעות עובר לסידור הגט, והצהרת הבעל שהגט נעשה ללא תנאי. כך דעת המהר"ם מלובלין (סימן קכ"ב), ושו"ת משכנות יעקב (חלק אה"ע סימן ל"ד) שגם אם ביטל הבעל את התנאים לפני סידור הגט כמקובל, לעולם הוא עומד בדעתו הראשונה, וסומך שיקיימו את מה שהבטיחו לו, ואם אינם מקיימים אח"כ, יכול לומר, אילו ידעתי שלא יקיימו לא הייתי מגרשה והגט בטל למפרע.

יתר על כן, המהר"ם מוסיף: "ואפילו הוא שתק אנו לא שתקינן, דבאיסור חמור כזה אין להקל ולסמוך על דיבור קל".

לכן על ביה"ד עצמו לעורר את הענין ואין צורך בטענות האב.

ובשו"ת חלקת יואב (אה"ע סימן כ"ה), כתב גם כן, שאם בשעת סידור הגט כבר היה בדעת האשה שלא לקיים את מה שהבטיחה לו, הרי זה גט מוטעה. כי אם היה יודע הבעל את הדבר במתן הגט לא היה מגרשה, "ואם כן הוא מוטעה בעיקר המעשה, ואין אמירת הבעל שמגרשה בלא תנאי מועיל כלל והגט בטל".

ובספר 'העמק שאלה' (חלק אה"ע סימן קט"ז), פסק, שאם הבעל יחוייב בממון לאחר הגט (בניגוד להסכם), פשיטא ליה שהוי גט מוטעה.

וראה בית מאיר, אה"ע סימן קמ"ה סעיף ט', שחושש לדעת המהר"ם מלובלין, ומחפש דרך כיצד לסדר הגט באופן שלא יהיה שום חשש לגט מוטעה גם לדעת המהר"ם. וראה גם בספר 'דברי יוסף' לרבי יוסף כהן זצ"ל, אה"ע ח"ב סימן י"ח.

ואם כן, מי יערב לבו להקל באיסור אשת איש, כנגד דעת המהר"ם מלובלין, המשכנות יעקב, הבית מאיר, החלקת יואב והעמק שאלה?

הואיל והאם אינה ממלאה אחר הסכם

הגירושין בענין הסדרי הראייה, ומפרה את צווי ביה"ד, למרות כל ההתראות שניתנו לה, יש לעכב את נישואיה עד להחלטה אחרת של ביה"ד. כמו כן, יש לחייבה לפרנס את הילדה ולפטור את האב מחיובו, עד לחידוש הקשר ביניהם.

לאור האמור מחליט ביה"ד ומצווה: א. על האם פלונית לקיים בקפדנות את צווי ביה"ד בענין הסדרי הראייה של האב פלוני עם הבת ר'.

ב. על האם להביא את הילדה למרכז הקשר בבני ברק בימים ובשעות שתקבע פקה"ס, ולמסור את הילדה לידי פקה"ס כשהיא רגועה, ולאחר מכן לעזוב את המקום.

ג. האב רשאי לבוא לפגישות עם אחותו או הוריו.

ד. מעכבים את ביצוע סעיף המזונות שבהסכם הגירושין שאושר ביום ד' ניסן תשס"ג (6.4.03). העיכוב הוא הן לחובות העבר והן למזונות השוטפים, עד להחלטה אחרת של ביה"ד.

ה. מחייבים את האם פלונית לפרנס ולכלכל את הילדה ר' ולשלם כל סכום שנחוי לצרכי הילדה מכל סוג. החיוב הוא עד שהילדה תגיע לגיל 18 שנה. ו. מעכבים את נישואיה של האם פלונית עד להוראה אחרת של ביה"ד, ויש לרשום אותה ברשימת מעוכבי נישואין, והאב פטור מכל חיוב לאם.

ז. לאחר שהאשה תקיים את הסדרי הראייה במלואם ישקול ביה"ד האם יש צורך לסדר גט נוסף בין בני הזוג.

ח. על האם פלונית לשלם לאב פלוני סך שבעת אלפים ושלוש מאות וחמש עשרה (7,315) ש"ח החזר הוצאות הבדיקה למסוגלות הורית.

ט. מחייבים את האם פלונית לשלם לאב פלוני סך אלפיים (-2,000) ש"ח הוצאות משפט.

י. לשלוח העתק הצו לפקידת הסעד... במחלקת הרווחה בעיריית בני ברק, וביה"ד פונה למחלקת הרווחה לעשות מאמץ מיוחד להתגבר על סרבנות האם ולחדש את הקשר של האב עם הבת. כמו כן, לדווח לביה"ד האם האם מציינת לצו הנוכחי.

יא. לשלוח העתק להנהלת בתי הדין לרישום האם ברשימת מעוכבי הנישואין.

תיק מס' 1-23-9997

ניתן ביום י"ד תמוז תשס"ו (10.7.06)

חוקר/ת

8. חיובה של מורדת 'מאיס עלי' בהשבת החלק ברכוש המשותף שקנה הבעל מכספים שצבר טרם הנישואין; שימוש בסע' 8 לחוק יחסי ממון לצורך חלוקה לא שווה של הנכסים.

בית הדין הרבני האזורי צפת:

הרב אוריאל לבאי - אב"ד
הרב חיים בזק - דיין
הרב יעזר אריאל - דיין

העובדות:

בני הזוג היו נשואים כשבע שנים ונולדו להם שלושה ילדים. האשה הגישה תביעה רכושית ותביעה למזונות לבית המשפט אך לאחר מכן הסכימה להעביר את הדיון בתביעות לביה"ד. האשה דרשה להתגרש וטענה טענות קשות כנגד הבעל בתביעת הגירושין שהגישה לביה"ד, לרבות אלימות והשפלה. הבעל מצידו הכחיש את טענות האשה וטען לשלום בית, אך הודיע שלא יעמוד בדרכה של האשה המבקשת להתגרש במידה ויחלקו את הרכוש בדרך הוגנת ויקבע כי יקבל חזרה את סכומי הכסף שהביא עימו לנישואין. ביה"ד הפנה את בני הזוג לגורם מקצועי שקבע כי אין אפשרות לשלום בית בין בני הזוג.

נפסק:

פירוק הנישואין נובע מצעדיה של האשה שנקטה בפירוד מבעלה ותבעה להתגרש. האשה לא תבעה כתובתה או פיצוי אחר, ועל כן דינה כדין אשה האומרת "מאיס עלי" ודינה נפסק בשו"ע אה"ע סי' עז. ביה"ד לא מצא כי הושמעו טענות שיש בהם משום חיוב הבעל בגירושין, ועל כן גם אם כל טענותיה של האשה שהושמעו בדיונים בבית הדין נכונות, דינה כנ"ל. על כן האשה אינה זכאית לכתובה ותוספת כתובה וכמו כן עליה להחזיר את המתנות שקיבלה מבעלה במסגרת הנישואין, מאחר ומלכתחילה לא ניתנו כמתנה חלוטה אלא

כמתנה המותנית בכך שלא תביא לפירוק הנישואין בדרך של מרידה חד צדדית. באשה הטוענת "מאיס עלי" אין צורך בהכרזת מורדת, אך מאחר ולדעת כמה פוסקים יש צורך בהתראה, בית הדין מזהיר את האשה כי היא עלולה להפסיד זכויות ממון מסוימות עקב מרידתה ובאפשרותה לחזור להודיע לבית הדין על כוונתה לחזור לשלום בית בליווי מקצועי מתאים. בבית הדין התקיים דיון לגבי רכוש בני הזוג ובעיקר בנוגע לדירת המגורים של בני הזוג, הרשומה על שם שניהם. הבעל טען כי היו לפני הנישואין ברשותו נכסים אשר נמכרו וחלק מתמורתם שולמה לרכישת הדירה המשותפת שנרכשה לאחר הנישואין על ידי בני הזוג. האשה טענה כי אף שהיו לבעל נכסים מלפני הנישואין הדירה המשותפת נרכשה מכספי חברה משותפת שהיתה של בני הזוג ולא מכספי הנכסים של הבעל מלפני הנישואין. בדיון שהתקיים התברר כי אין לאשה מידע בנושאים הללו ואינה מסוגלת לזכור טענות מוצקות לעניין מימון הדירה, זאת מאחר והבעל לא שיתף אותה בניהול ענייני הכספים. מנגד הבעל הציג בביה"ד תחשיב מפורט של זרימת כספי החברה המשותפת ופירוט הוצאות והכנסות והכחיש את טענת האשה לגבי רווחי החברה וטען כי האשה לא נכנסה כשותפה מלאה בחברה. כיוון שכך, קבע ביה"ד כי האשה היתה שותפה בחברה ויש לה חלק שווה לבעל בחובות וזכויות החברה. אולם לאחר התחשיב שנעשה על ידי ביה"ד התברר כי בתקופת הנישואין גובה ההפסדים של החברה המשותפת עלה על גובה הרווחים שלה, ועל כן האשה לא תוכל לטעון לשותפות ברווחים בלבד וממילא אין מקום לטעון כי הדירה מומנה למעשה מרווחי החברה. אין קביעת מסמרות בשלב זה היות והדיון לא הסתיים בנושא החברה המשותפת וניתנה הוראה המחייבת את הבעל לחשוף את המסמכים הרלבנטיים בפני האשה. אולם בטרם יתקיים דיון בנושא החברה המשותפת מחליט ביה"ד בהתאם לטענת הבעל שלא הוכחה עניינית כי התשלום בסך של 100,000 דולר עבור חלק מהדירה המשותפת נבע ממכירת נכסים שהיו בבעלותו לפני הנישואין. בהתאם לעובדות אלו פוסק ביה"ד כי אמנם הדירה היא משותפת, היות והיא רשומה על שם שני בני הזוג, אולם על האשה להשיב לבעל את סכומי הכסף ששילם בעת רכישת הדירה עבור חלקה של האשה בדירה, וזאת לאור ההלכה הקובעת כי מורדת מחזירה מתנותיה. לאור תחשיב ביה"ד על האשה להחזיר לבעל סכום של 50/132 מערך

הדירה או את הסכום של 50,000 דולר לפי הנמוך מבין השניים. במידה ויתברר בהמשך כי כספי החברה המשותפת הם ששימשו לרכישת הדירה יינתן פסק דין בהתאם. חוב המשכנתא הרובץ על הדירה הוא לכל הדעות חוב משותף לשני בני הזוג ועליהם לשאת בו שווה בשווה. כיוון שהדירה משותפת האשה תוכל להמשיך ולהפעיל את העסק של אירוח תיירים בבית בהסכמת הבעל בלבד. על בני הזוג להגיע להסכמה בעניין התעריף שישולם לבעל בגין המשך הפעלת העסק מהדירה, כאשר בעבור העבר יש לראות את תשלום המשכנתא על ידי האשה (כולל חלק הבעל) כפרעון חוב זה כלפי הבעל על השימוש בבית. כיוון שלבעל זכויות בדירה אין מקום למנוע ממנו דריסת רגל בבית ולפיכך הסדרי הביקור שנקבעו על ידי ביה"ד, כך שמדי שבועיים האשה עוזבת את הבית והבעל נכנס הבית לסוף השבוע, יישארו על כנם. לגבי הרכב המשפחתי הרשום על שם הבעל אשר נרכש מסוף שהועבר לאשה על ידי קרוב משפחה על כן הרכב שייך לאשה בלבד, היות והרישום במשרד הרישוי אינו משקף את הבעלות ולבעל לא תהיה זכות לשימוש ברכב ללא רשות מפורשת מהאשה.

נימוקי פסק הדין

(הרב אוריאל לבאי): בנימוקים הלכתיים מפורטים המשתרעים על פני כ - 20 עמודים, מבסס ביה"ד את היותה של האשה מורדת מחמת "מאיס עלי", לאור סירובה לשקול שלום בית בפני הגורם המקצועי ולאור הגשת תביעת הגירושין כנגד הבעל, הכוללת אמנם טענות חמורות אולם כאלה שאינן מצדיקות עילת גירושין לפי הדין. לטענת ביה"ד בנימוקיו: "אין כאן המקום להרחיב בפירוט טענות האשה כנגד התנהגותו של הבעל, מאחר ואין נפקא מינה מעשית מבידור הפרטים. אך נציין כי מעל לשנה שאין יחסי אישות בין בני הזוג וזאת בעקבות סירובה של האשה... בית הדין שמע בקצרה את הטענות ההדדיות, בשאלת הגורמים שהביאו לפירוד בין בני הזוג. לא התקיים דיון מפורט לבידור כל טענה לגופה, מאחר ואין נפקא מינה למעשה מהדיון לבידור הגורמים המדויקים שהביאו לפירוד, וזאת לאחר שבית הדין נוכח לדעת כי אין בפיה טענות שיצדיקו את חיוב הבעל בגירושין. ואין גם מקום לקבוע כי מעשים שליליים של הבעל, הם שיצרו את הפירוד הנוכחי בין בני הזוג. האשה טענה על יחס משפיל של הבעל כלפיה וכיוצא"ב. ואם אמנם היה

מתברר כי האמת כדבריה, היה מקום להורות לבעל לשפר את יחסו לאשתו, במידה והיא היתה מגלה נכונות לשלום בית... אמנם במקרים בהם נוהג הבעל באלימות כנגד אשתו, או שהבעל ממרר את חייה, יש מקום לדון לחיבו בגט, יעויין בשו"ע סי' קנ"ד סעיף ג' ברמ"א ובתשב"ץ ח"ב סי' ח', אך מדברי בני הזוג בדיון, עלה בבירור כי בנידון שלפנינו הדברים רחוקים מרחק רב, מהמצב הקשה הנידון בשו"ע שם ובתשב"ץ, ועל כן בנסיבות אלו אין צורך להכנס לפרטי פרטים של טענות האשה ותגובות הבעל".

כמו כן, מפרט בית הדין בנימוקיו כי תביעת הגירושין של הבעל עצמו היתה רק פורמלית והבעל באמת ובתמים רצה שלום בית ולא גירושין. כמו כן, קובע ביה"ד כי למרות שהאשה לא טענה במפורש "מאיס עלי" היא בחזקת טוענת "מאיס עלי" בסרבה לכל ניסיון לשלום בית ובהעלאת טענות קשות כנגד הבעל בתביעת הגירושין. כמו כן, נדונה ההלכה הקובעת כי מורדת מחזירה מתנותיה היות וקיימת אומדנא שניתנו לה על תנאי שלא תביא לפירוק הנישואין במרידה חד צדדית, וכן כי אין צורך להמתין בעניינינו י"ב חודשים עד חלוף ימי ההתראה, היות ומדובר במורדת מחמת "מאיס עלי", והיות וממילא חלף פרק הזמן במהלך הדיונים. אמנם, לאור העובדה שיש פוסקים הסוברים שיש צורך בהתראה, יתרה בית הדין ליתר בטחון באשה ויאפשר לה לחזור לשלום בית למרות סירובה. כמו כן, דן בית הדין בהרחבה בזכויות בדירה ובטענות בני הזוג כמפורט לעיל תוך דחיית טענות האשה בדבר מימון הדירה מתוך החברה המשותפת, לפחות לעת עתה, בהעדר מידע מדויק מצד האשה לפני הברור במסמכים המצויים בחזקתו של הבעל. לבסוף דן ביה"ד בגדרי הלכת החזרת מתנות בדין מורדת והאם על האשה להחזיר רק מתנה גמורה (כלומר מתנה שלא ניתנה כנגדה טובת הנאה) או גם מתנה שניתנה בגינה טובת הנאה לבעל, ומסיק כי אין לחלק בין סוגי המתנות והאומדנא שניתנה המתנה לאשה על תנאי שלא תמרוד תחול בכל סוגי המתנות, ומכל מקום בעניינינו יש לראות את המתנה כמתנה גמורה - כלומר כהקנאה חד צדדית של הבעל. ביה"ד בוחן את הדעה כי החזרת המתנות אינו רק מכוח מתנה על תנאי אלא גם מכוח קנס למורדת על עצם המרידה בבעלה, ועל כן עסקינן בגדרי הקנס ואין צורך באומדנא, אולם לבסוף קובע כי אכן מדובר באומדנא ואין כאן קנס. בעניינינו ניתן היה לטעון כי האשה

נתנה לבעל תמורה בכך שנלקחה משכנתא משותפת שאפשרה את רכישת הדירה, אולם בית הדין דוחה את הטענה בהעדר הסכם מפורש בין בני הזוג בעניין זה. אפילו סבר הבעל בטעות כי הדירה שייכת לשני בני הזוג שווה בשווה ולפיכך אין מקום לאומדנא, הרי שביה"ד הרבני קובע שזו מחשבה מוטעית ואילו ידע את ההלכה שמורדת מחזירה מתנותיה היה מקנה את המתנה על תנאי שלא תמרוד בו ואין מתחשבים במחשבה מוטעית אלא באומדנא המקובלת. ביה"ד מתייחס גם למכונת וקובע, כאמור לעיל, כי המכונת שייכת לאשה למרות הרישום על שם הבעל.

בסיום נימוקיו מתייחס ביה"ד בקיצור לטענות המשפטיות של בני הזוג: ביה"ד קובע כי לאור היות בני הזוג דתיים, הסכימה האשה להעביר את העניינים הרכשיים, שנפתחו תחילה בבית המשפט, לביה"ד ומכאן מסיק ביה"ד כי האשה הסכימה להחליט דין תורה על העניינים הרכשיים למרות העדר הסכמה מפורשת בעניין זה, וזאת היות וידוע כי "חובה על בית הדין הדתי, לפסוק כדין תורה, וזהו שרש מהותו, וממילא העברת הדיון לבית הדין, הנעשית בהסכמה על ידי שני צדדים האמונים על שמירת מצוות, שמסתמא מודעים לבעיה ההלכתית שבניהול דיונים אלו בבית המשפט (יעויין שו"ע חו"מ סי' כו), נתפסת כהסכמה שפסק הדין ינתן בהתאם לכללי הפסיקה הנוהגים בבית הדין". בית הדין ממשיך וקובע כי אין סתירה בין הדין הדתי שהופעל על ידי ביה"ד בעניין הרכוש לבין החוק האזרחי, היות וסעיף 8 לחוק יחסי מימון מאפשר לביה"ד לאזן את הנכסים שלא מחצית על מחצית, אלא ביחס אחר. העובדה שבני הזוג נשואים פחות מ-8 שנים, ומתוכן חיו בשלום רק 5-6 שנים, מצדיקה כי יוחזר לבעל הכסף שהיה בבעלותו לפני הנישואין ושימש לרכישת הדירה וכי האשה תקבל את הרכב שמומן על ידי אביה דרך הפעלת סעיף 8 לחוק יחסי מימון. גם טענות האשה לגבי מתנה גמורה אין לקבלן, היות ומדובר במתנה על תנאי שלא יפורקו הנישואין באופן חד צדדי ביחמת האשה. כל תפיסה המכירה במתנה כזו כמתנה חלוטה אינה מוצדקת ותהיה בבחינת עשיית עושר ולא במשפט. אין מקום להפעיל את הלכת בבלי של בית המשפט העליון, היות ובעניינינו לא מדובר על רכוש שנצבר במאמץ משותף תוך כדי הנישואין אלא ברכוש שהבעל הביא עימו לנישואין. אמנם יש לדון את האשה לכף זכות היות ולא השתתפה בניהול כספי הבית ולכן סברה כי כספי החברה המשותפת שימשו לרכישת הבית,

אולם כל עוד לא הוכח כי שותפותה בחברה זיכתה אותה בסכומי כסף לא ניתן לקבל את עמדתה. לבסוף מדגיש בית הדין כי על האשה לדעת כי אפילו היתה מנהלת הליכים בבית המשפט האזרחי והיתה זוכה לזכויות ממון מסוימות בניגוד להלכה היהודית לפי פסיקת ביה"ד, הרי הבעל, שלא מסכים לדיונים בבית המשפט, היה רשאי לטעון בעת הגירושין בביה"ד כי הינו מסרב לתת את הגט כל עוד לא יחולק הרכוש בהתאם לדין תורה, זאת למרות פסק הדין של בית המשפט. במקרה כזה אסור היה לביה"ד לסייע לאשה, למשל באמצעות הטלת סנקציות על הבעל ובכל דרך אחרת "כל עוד הבעל לא קבל את הממון הראוי לקבל על פי דין תורה. על כן בנסיבות הנוכחיות, כל מאבק משפטי להשגת זכויות ממון המנוגדות לדין תורה, אף אם יצליח בתחום חלוקת הרכוש, עשוי להביא לעיכוב הגט, ולהרחיקה מהיעד החשוב בעיניה, והוא סיום ההליך בסידור הגט. הדיון בצייטוטים המשפטיים שהציגו בני הזוג, אינו נחוץ בנסיבות הנוכחיות, שהבעל אינו מסכים לתת גט עד שיקבל את הרכוש הראוי לקבלו לפי דין תורה".

תיק מס' 1-21-1-16914761
ניתן ביום י"ב חשוון תשס"ב (29.10.01).
הופיעו: עו"ד ענבל הראל (לאשה)
עו"ד ארנון קימלמן (לבעל)

הערה:

בעקבות פסק הדין של ביה"ד האזרחי, ולאחר שהאשה איחרה את מועד הגשת הערעור לביה"ד הגדול, וביה"ד הגדול דחה את הערעור מטעם זה, הוגשה כנגד שני בתי הדין עתירה לבג"צ מצד האשה באמצעות התכנית לסיוע משפטי באוניברסיטת בר-אילן, על ידי עו"ד ענבל הראל, עו"ד רוברט ליכט-פטרן ועו"ד יוסי מנדלסון, שתקפה את החלטת ביה"ד הן במישור הסמכות והן במישור הדין החל (בג"ץ 408/03). במסגרת הדיון הראשון ציין בית המשפט העליון כי המדובר בעתירה רצינית ביותר, ועל כן המליץ להסכים לשמיעת הערעור בביה"ד הגדול. ביה"ד הגדול (הרב שלמה דיכובסקי - אב"ד, הרב עזרא בר שלום, הרב אברהם שרמן) ישב על המדוכה תקופה ארוכה, כאשר העתירה נותרה תלויה ועומדת בבית המשפט הגבוה לצדק, וקבע (ביום 5.5.04) כי רק לאחר שיסודר גט תינתן פסיקה בעניין הרכוש. לבסוף, הגיעו בני הזוג להסכם גירושין כולל ובו הסכימו כי האשה לא תחזיר לבעל את מחצית שווי הדירה ואף תקבל

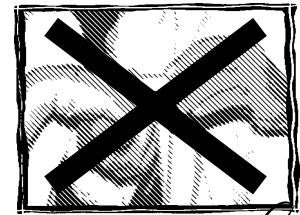
בביאה זו כמבואר בהרמב"ם הלכות אישות פרק ג' הלכה ה', ובשו"ע סימן ל"ג סעיף א. הרי שאין נישואיהם כדמו"י ואין כאן קידושין. עיין שם. וגם רבינו הרדב"ז חלק ז' סימן ה. אף דסובר שהם יהודים מ"מ לעניין יוחסין אינו חושש שאינן יודעים בטיב גיטין וקידושין ע"ש, ועיין בספר נדחי ישראל להגר"ד שלוש שליט"א עמוד 64 שכן העלה שאין להם קידושין כלל, ובספר גירושין ונישואין ליהדות אתיופיה לאור ההלכה מהרב מנחם וולדמן עמוד 20, שהעלה אחרי מחקר מקיף דאין לאתיופים קידושין לא דאורייתא ולא דרבנן, עיין שם. אשר ע"כ מכל הנ"ל יש לשחרר האשה מעגינותה ולהכריז עליה פנויה.

תיק מס' 2-21-313795080
ניתן ביום כ"ו כסלו תשס"ו (27.12.05)
הופיעו: עו"ד עמיחי אזולאי (לאשה)

לרשותה את מחציתו של הבעל בדירה לאחר הגיע הילדים לגיל 18 וזאת תמורת הפחתה מסוימת במזונות הילדים.

פסק דין זה רלוונטי גם למדור עילות גירושין.

למרור מורד/ת דאו גם פסקי דיין
מס' 1, 3, 4, 5.

קטנות קידושין

9. איון קידושין בין בני העדה האתיופית שנישאו באתיופיה כאשר הבעל אינו ניתן להבאה.

בית הדין הרבני האזורי באר שבע:

הרב אליהו אברג'יל - אב"ד
הרב אליהו הישוקי - דיין
הרב יגאל לרר - דיין

נפסק:

לאחר שמיעת דברי בני הזוג ולאחר שהתברר שלא היו קידושין כדמו"י והואיל והבעל עזב לאתיופיה והשאיר אשה צעירה לימים אשר עדיין חייה לפניו, והוא זקן ושבע ימים, ובית הדין רואה בצערה של העגונה הנ"ל, אשר ע"כ בנדון דידן שלא ניתן להביאו להכא לתת גט, בית הדין פוסק ככל הפוסקים שאין קידושין בעדה הנ"ל כדמו"י, ובית הדין מכריז עליה פנויה ורשאית להנשא כדמו"י לאחר בדיקת יהדותה כמקובל.

נימוקי פסק הדין

הנה כל כותבי יהדות אתיופיה מסכימים שאין שם קידושין לא דאורייתא ולא דרבנן עיין שו"ת יביע אומר חלק ח. אהע"ז סימן י"א אות ח. שכתב שאין הם עושין מעשה קידושין באמירה ונתינה כדמו"י וגם אין קידושי ביאה, שהרי צריך לומר לה בפני שני עדים כשרים הרי את מקודשת לי